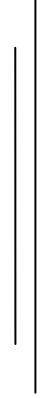
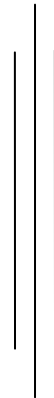

व्यास नगरपालिकाको ३७ औं नगर सभामा
प्रस्तावित

आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को
नीति तथा कार्यक्रम

व्यास नगरपालिका
दमौली, तनहुँ,
गण्डकी प्रदेश, नेपाल
२०७९ आषाढ १०

सभाध्यक्षज्यू,

सम्पूर्ण नगर सदस्यज्यूहरु,

१. २०४८ साल चैत्र ३० गते स्थापना भएको तनहुँ जिल्ला कै पहिलो यस नगरपालिकामा हामीहरु आज सैतिसौ नगर सभामा छौं । स्थानीय तहको पुनर्संरचना पछिको यो एघारौं नगर सभामा आर्थिक वर्ष २०७९।०८० का लागि नगरपालिकाले अवलम्ब गर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवको महशुस गरेको छु ।
२. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था स्थापना गर्नका लागि जीवन वलिदान गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात, अज्ञात शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । शहिद वेपत्ता तथा घाइते परिवारप्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दै व्यास नगरपालिकाको स्थापना र विकास अभियानमा अगुवाई गर्नुहुने सम्पूर्ण अग्रज नेतृत्व तथा पूर्व जनप्रतिनिधिज्यूहरुको अमूल्य योगदान प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु ।
३. आर्थिक वर्ष २०७९।०८० का लागि व्यास नगरपालिकाले यो नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दा नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४, विद्यमान राष्ट्रिय, प्रादेशिक, नगरपालिकाको एकीकृत विकास योजना र आवधिक योजनाले प्रत्याभूत गरेका स्थानीय नीतिहरु र संयुक्त राष्ट्र संघबाट उद्घोष भएका दिगो विकासका लक्ष्यहरु (SDG) को सिमा भित्र रही “विविधतायुक्त गाउँशहर, समृद्ध मेरो व्यास नगर” (Rural Urban Diversity, My Prosperous Vyas Municipality) भन्ने मुल नारालाई सार्थकता दिने गरी तयार गरिएको छ ।
४. संघीय गणतन्त्र स्थापना पश्चात् सम्पन्न भएको स्थानीय तहको निर्वाचनबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको ५ वर्षको अवधि बितिसकेको छ । यस ५ वर्षको अवधिमा गत २०७७ चैत्र ३० गतेदेखि प्रारम्भ गरिएको यस नगरपालिकाको स्थापना दिवसहरुमा विगतका सम्पूर्ण गतिविधिहरु प्रकाशन गरिएको विदितै छ । प्रारम्भमा ५९ वर्ग कि.मी. रहेको यस नगरपालिका २०७९ सालपछि ८६.५७ वर्ग कि.मी. र स्थानीय तहको पुनर्संरचना पछि करिब ३ गुणा बढ्न गई २४८ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । आर्थिक, भौगोलिक, सामाजिक, सांस्कृतिक दृष्टिकोणले विविधता युक्त नगरपालिकाको रुपमा परिचित यस नगरपालिकाले आफ्ना श्रोत र सिमाहरुमा रही कृषि, पर्यटन, स्वास्थ्य, शिक्षा, लगायत पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरु गरिदै आएको नगरवासीले समीक्षा गर्नु नै हुनेछ ।
५. स्थानीय तहले नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले प्रदान गरेको विधायिकी अधिकार समेत प्रयोग गरी आएको छ । नगरपालिकाले संविधान, प्रचलित संघ, प्रदेश अन्तर्गतका कानुन र नगरपालिका स्वयंले पारित गरेका ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका भित्र रही कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ । स्थानीय तहलाई प्राप्त विधायिकी, कार्यपालिका र न्यायिक अधिकारहरुको प्रयोग गर्दै सबै कार्यहरुलाई कानुन सम्मत बनाउने भरमग्दुर कोशिस गरिएको छ । यस कार्यलाई निरन्तरता दिई विधिको शासनलाई प्रत्याभूत गरिने छ ।
६. व्यास नगरपालिकाले आफ्नो मूल कार्यालय र वडागत कार्यालयहरु आफ्नै भवनमा सञ्चालन गरेको र पुराना वडागत भवनहरुको नवनिर्माण प्रकृया सुरु गरिएको छ ।
७. व्यास नगरपालिकाबाट सडक नाला निर्माण, खानेपानी योजना, मादीनदी एकीकृत विकास परियोजना, व्यास जन्मभूमिको विकास परियोजना, मानहुँकोट, गलेखाम कोट, पुलिमच्याङ शहीद पार्क, क्यामिन कालिका, कर्लुङ कालिका, पराशर आश्रम, दमौली सेन्ट्रल पार्क, खेलकुद मैदानहरु निर्माण, सामुदायिक भवनहरु निर्माण, दमौली बजारका मुल चोकहरु सुधार, गौ संरक्षण केन्द्र सञ्चालन, फोहोर मैला व्यवस्थापन, युवा, बालबालिका, महिला, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता क्षेत्रमा सहयोग, कोभिड १९ पि.सि.आर. परीक्षण प्रयोगशाला निर्माण, वधस्थल निर्माण, कुहिने फोहोर र गौ संरक्षणको मलबाट बायोग्याँस उत्पादन लगायतका निर्माण एवं गुरुयोजना तयार गर्ने कार्य गरिएका छन् ।
८. व्यास नगरपालिकाका ठूला योजनाहरु टेण्डर प्रकृयाबाट र उपभोक्ताले गर्न सक्ने योजनाहरु उपभोक्ताहरुबाट सम्पन्न एवं सञ्चालन भइरहेका छन् । संघीय सरकारसँगको समपुरक योजनामा खड्गकाली मार्ग कालोपत्रे गर्ने कार्य, संघीय सरकारको विशेष अनुदान अन्तर्गत व्यास १० को देवीडाँडा खानेपानी योजना, व्यास १३ को कमेरे साँध र व्यास १ को भादगाउँमा सहलगानी खानेपानी योजना

निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको, व्यास ३ मा निर्माणाधीन व्यासको १०८ फिट अग्लो मूर्ति निर्माण गर्ने कार्य संघीय सरकारको समपुरक अनुदान सहयोग समेतमा सञ्चालनमा रहेको, प्रदेश सरकारका विशेष अनुदान अन्तर्गत व्यास ११ मा सितभण्डार निर्माण योजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न हुन गएको, विश्वबैंकको सहयोगमा करिब ७५ करोडको दमौली-केशवटार-कुलुङ-छाब्दी-कर्लुङ-छिर्कने मार्ग, पराशर मार्ग र माहेन्द्री मार्ग ५ वर्ष भित्र निर्माण सम्पन्न हुने गरी सम्झौता सम्पन्न भएकोले उल्लेखित सम्पूर्ण कार्यहरु यस नगरपालिकाको महत्वपूर्ण उपलब्धिका रूपमा रहेका छन् । कोरोना भाइरसको महामारी भई निषेधाज्ञाका कारण समय भित्र सम्पन्न गर्न नसकिएका कतिपय योजनाहरुलाई क्रमागत योजनाका रूपमा यस वर्ष सम्पन्न गरिएका छन् ।

९. खेलकूदका माध्यमद्वारा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यका साथ शहीद दिवसको सन्दर्भमा मानुङ-पुलिमन्याङ पाँचौं खुल्ला अल्ट्रा म्याराथन प्रतियोगिता र नारी दिवसका दिन व्यास गुफा-तनहुँशुर द्वितीय महिला हाफ म्याराथन प्रतियोगिता सम्पन्न भएको छ भने अन्य खेलकूद क्षेत्रको विकासका लागि अन्तर माध्यमिक रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता, मेयर कप, उपमेयर कप छात्रछात्रा अन्तर मा.वि. भलिवल, मेयर कप व्याडमिन्टन, मेयर कप कराँते प्रतियोगिता जस्ता प्रतियोगिताहरु सम्पन्न गरिएका छन् ।
१०. व्यास नगरपालिकाले शहरी विकासको सम्भावना रहेका क्षेत्रहरुमा जग्गा विकास आयोजना सञ्चालन गर्न व्यास ११ को रानीगाउँ, व्यास १० को बैरेनी, व्यास ६ को शिशाघाट क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखेर नगर विकास कोषको सहयोगमा एकीकृत जग्गा विकास परियोजना सञ्चालन प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
११. व्यास नगरपालिकाको न्यायिक समिति अन्तर्गतको न्यायिक दायित्वहरुलाई परिस्कृत र मेल मिलाप कार्यलाई अझ विश्वसनीय बनाउन वडाहरुमा मेल मिलाप केन्द्र स्थापना गरिएका छन् ।
१२. व्यास नगरपालिकाले फोहोर विसर्जन गर्ने गरिएको व्यास ३ को भतेरी स्थित सार्वजनिक जग्गामा विगत वर्ष आएको बाढीले उक्त क्षेत्रको कटान गरी क्षति पुऱ्याएकोले पुन प्रयोगमा आउने फोहोर व्यास १ मोहोरियाटार स्थित भेतेरीमा र कुहिने फोहोर व्यास १० दुम्सी स्थित भतेरीमा विसर्जन गर्ने अस्थायी व्यवस्थापन गरिएकोमा नकुहिने फोहोरमैला विसर्जनको स्थायी समाधान नहुँदा सम्म तत्काल व्यास १३ स्थित कोइदिमघाट नजिक विसर्जन गरिँदै आएको छ । फोहोरमैलाको स्थायी समाधानका लागि जग्गा खरिद प्रकृयालाई अघि बढाइएको छ ।
१३. व्यास नगरपालिकालाई पारदर्शी, जनउत्तरदायी बनाउन सञ्चार क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिकालाई मनन गरी सञ्चार क्षेत्रको प्रवर्द्धन र विकासका लागि सम्बन्धित क्षेत्रसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी विभिन्न गतिविधिहरु सञ्चालन भइरहेका छन् ।
१४. व्यास नगरपालिकाले जि.पि.एम. (GPM) र यु.सि.एल.जी. एस्यैक (UCLG ASPAC) जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरुसँगको सदस्यतालाई निरन्तरता दिँदै आइ.सि.एल.ई.आई. (International Council for Local Environmental Initiatives), लिग अफ हिस्टोरिकल सिटी (League of Historical Cities) लगायतका संस्थासँग आवद्धता अघि बढाई व्यास नगरपालिकालाई अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा परिचित गराउने अभियानलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

व्यास नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि नगरपालिकाले हासिल गरेका महत्वपूर्ण उपलब्धिहरुको जगमा रही यस वर्ष २०७९ वैशाख ३० मा भएको निर्वाचनबाट आएका हामी अधिकांश नयाँ प्रतिनिधिहरुले विगतको नगरपालिकाको कामको समीक्षा गर्दै समग्र नगरवासीको आकांक्षा, कानुनी र श्रोतगत सिमाहरुलाई मध्यनजर दिई आगामी वर्ष २०७९।०८० मा व्यास नगरपालिकाले लिने नीति तथा कार्यक्रम यस सम्मानित सभामा प्रस्तुत गर्ने अनुमती चाहन्छु । प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमहरु विगतमा अधुरा रहेका योजनाहरुलाई सम्पन्न गर्दै जाने र विकासको प्रवाहमा पछाडि परेका वर्ग, क्षेत्रलाई मूल प्रवाहमा ल्याउने समतामूलक मान्यतामा आधारित रहने गरी अघि बढाइने छ ।

कृषि क्षेत्र

१५. कोरोना भाइरसको संक्रमणले संसार भरकै अर्थतन्त्रमा व्यापक समस्या सृजना भइरहेको विद्यमान अवस्थामा यस नगरपालिका पनि यसको प्रभावबाट अछुतो रहन सक्ने अवस्था रहेन । व्यास नगरपालिकाले निर्माण गरेको एकीकृत शहरी विकास योजनाले यस नगरपालिकाको विकासको लागि अग्रणी क्षेत्रको रूपमा प्राथमिकतामा राखेको कृषि क्षेत्रको विकासमा व्यास नगरपालिका प्रतिबद्ध रही व्यवसायिक कृषि प्रणालीको विकास गर्दै तत्काल रोजगारी सृजना गर्ने र खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी, दुध, मासु माछाको आपूर्तिको क्षेत्रमा यस नगरपालिकालाई एउटा आत्म निर्भर नगरपालिकाको रूपमा विकास गर्न विशेष कार्यक्रम ल्याइने छ ।

१६. व्यास नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका निजी तथा सार्वजनिक अवस्थाका खाली जमिनको उत्पादनशील उर्जालाई खेर जान नदिन र कृषि योग्य भूमिको पूर्ण उपयोग गरी कृषि उत्पादनलाई बढवा गर्दै लैजाने नीति कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । जैविक खेती प्रणालीमा जोड दिई तत्काल आवश्यक पर्ने रासायनिक मल, गड्यौला मल, प्राङ्गारिक मल तथा उन्नत बिउको आपूर्ति एवं वितरण र सिंचाई क्षेत्रको विकास एवं विस्तार गरिने छ ।
१७. आगामी वर्ष व्यास नगरपालिकाले कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण, यान्त्रीकीकरण र विशिष्टीकरण गर्दै स्थानीय स्तरको उत्पादन बृद्धिमा जोड दिइने छ । प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा निर्माण भएको शित भण्डारलाई कृषि उत्पादन, फलफूल, तरकारीलाई सुरक्षित राखी नगरपालिकाको आपूर्ति व्यवस्थालाई सहजीकरण गरिने छ ।
१८. व्यास नगरपालिकाले कृषि तथा कृषिजन्य उद्यम व्यवसायलाई रोजगारीको मुख्य क्षेत्रको रूपमा विकास गर्नेछ । कृषि उत्पादनलाई सङ्कलन गर्न हरेक वडामा न्यूनतम एक कृषि उपज सङ्कलन केन्द्र स्थापना व्यास ३ अनसन चौतारा नजिक र व्यास १० दुम्सी बजारमा रहेको कृषि उपज बिक्री केन्द्रलाई सञ्चालनमा ल्याइने छ र बजारीकरणका लागि कृषि उपज ढुवानी गर्न कृषि सहकारी वा कृषक समूहसँग सहभागितामा कृषि एम्बुलेन्स सञ्चालनमा ल्याइनुका साथै कृषि सम्बन्धी विशेषज्ञ परामर्शका लागि निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रसँग सहकार्य गरी दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन मिलाइने छ ।
१९. कृषि उपज बिक्री वितरणका लागि दमौलीमा परम्परागत रूपमा सञ्चालन हुने गरेका बुधवारे हाट बजार र माघे सक्रान्तिमा लाग्ने मेलालाई समय सापेक्ष रूपमा परिस्कृत गरी सञ्चालनमा ल्याइने छ । वडाका व्यवसायिक केन्द्रहरुमा वडा समितिको समन्वयमा पशु, कृषि हाट बजारको व्यवस्था मिलाइने छ । साथै उत्कृष्ट किसानहरुलाई पुरस्कृत गरिने छ ।
२०. स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी वालीहरु, पशुपंक्षी पालन तथा मत्स्य पालनको पञ्जीकरण, अनुसन्धान, प्रवर्द्धन र बजारीकरणमा सहयोग पुऱ्याइने छ । त्यसका लागि आवश्यक सडक, विद्युत, सिंचाई, शित भण्डार, सङ्कलन एवं बिक्री केन्द्र जस्ता आधारभूत पूर्वाधारको विकास गरिने छ ।
२१. कृषिमा आधुनिकीकरण गरी उत्पादन बढाउन धान, मकै, कोदो लगायतका उत्पादनको पकेट क्षेत्र एकीन गरी जग्गा सम्प्राप्त गर्ने कार्यलाई उत्प्रेरित एवं व्यवस्थित गरिने छ भने कृषि उत्पादनका लागि सहभागितामा ट्याक्टर वितरण गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखी अगाडि बढाइने छ ।
२२. कृषि व्यवसायमा आवद्ध व्यवसायिक कृषकहरुलाई बिउ विजन उपलब्ध गराउने र पशुपंक्षी पालन व्यवसायमा रहेका कृषकहरुलाई उपलब्ध गराउँदै आएको अनुदान जस्ता जनमुखी कार्यक्रमहरुलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिने नीति अवलम्बन गरिएको छ भने साना किसानहरुको सामुहिक खेती गर्ने अभ्यासलाई अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
२३. व्यास नगरपालिकाको भू-धरातल, जलवायू र जैविक विविधताको अधिकतम उपयोग हुने गरी भू-उपयोग नीति एवं कार्यक्रम ल्याइने छ । सार्वजनिक वन क्षेत्र, सडक किनारा, नदी उकास र उपभोगहिन सार्वजनिक सरकारी जमिनमा फलफूल र अन्य विरुवा रोप्ने र संरक्षण गर्ने कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिने छ । निजी बाँझो जग्गा, खेतवारी, कान्ला, आलीमा दलहन, तरकारी, फलफूल र अन्य विरुवा लगाउन साथै शहरी क्षेत्रमा करेशावारी, कौशी र गमला खेती प्रवर्द्धन गर्न प्रोत्साहन गरिने छ ।
२४. व्यवसायिक बाख्रा पालन, माछा पालन, मौरी पालन, स्थानीय जातको गाइभैसी, बंगुर र कुखुरा तथा अन्य पशुपंक्षी पालन कार्यमा सहयोग पुऱ्याई पशुपंक्षी बजार प्रवर्द्धन गर्ने कार्य अधि बढाइने छ । साना किसानलाई नगदे वाली उत्पादनका लागि अनुदानको व्यवस्था मिलाइने छ ।
२५. नगरपालिमा सङ्कलन हुने कुहिने फोहोर मैला र व्यास १० स्थित दुम्सी बजार मादी नदी किनारमा रहेको गौ संरक्षण केन्द्रबाट उत्पादन हुने गोबर समेतको संमिश्रणबाट र व्यास ३ देउराली नगरको वधस्थलबाट बायोग्याँस तथा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गरी कृषकहरुलाई वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
२६. गाउँ वस्तीबाट विस्थापित भएका नगरवासीलाई गाउँमै फर्काउने गरी कृषि विकास कार्यक्रम ल्याइने छ ।

२७. व्यास नगरपालिका वडा नं.१० पोखेलफाँटमा रहेको गोवर्धन शर्मा कृषि अनुसन्धान केन्द्रलाई नमूना प्राङ्गारिक खेती प्रणालीको अध्ययन अनुसन्धान केन्द्रको रुपमा विकास गर्न संघीय सरकार र गण्डकी प्रदेश सरकारका कृषि विज्ञहरूसँग समन्वय गरिने छ ।
२८. नगरपालिका भित्रका स्थानीय जातका फलफूल जस्तै बयर, ऐसेलु लगायतका फलफूलहरु, स्थानीय जातका रैथाने मास, पिंडालु, तरुल आदिको संरक्षण गर्दै यसको उत्पादन एवं बजारीकरण गर्ने कार्यमा वडासँग समन्वय गरी कार्यक्रम अघि बढाइने छ ।
२९. सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विगतका वर्षहरुमा जग्गा बाँभो रहेका जग्गामा खेती गर्ने किसानलाई सम्पत्ति एवं भूमिकर मिनाहा गर्ने नीति लिइने छ ।
३०. व्यास नगरपालिका भित्र आलु, लसुन, प्याजको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी उत्पादनमा लाग्ने किसानहरुलाई अनुदानको व्यवस्था मिलाइने छ ।
३१. स्थानीय पुष्प व्यवसायी कृषकहरूसँग लागत साभेदारीमा पुष्प व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।
३२. व्यास नगरमा कृषि व्यवसायलाई व्यवस्थित, मर्यादित गर्न कृषि विज्ञहरु सम्मिलित “व्यास नगर कृषि परिषद्” गठन गरी विभिन्न क्षेत्रका किसानहरुलाई व्यवसायिक प्रशिक्षण, अनुभव आदान प्रदान भ्रमण व्यवस्थापन गरिने छ ।
३३. व्यवसायिक कृषकहरुको तथ्यांक लिई वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गरी कृषि विमाका लागि नगरपालिकाले सहभागिता गर्नेछ ।
३४. हिंस्रक वन्यजन्तु, बाघ, भालु, बाँदर नियन्त्रणका लागि सम्बन्धित निकायसँग सहजीकरण गरी आवश्यक सुरक्षा र खेतीबाली संरक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ ।
३५. व्यास नगरपालिका भित्रका महिलाद्वारा संचालित सहकारी, कृषि सहकारी र अन्य सहकारीहरुको कानूनतः नियमन एवं प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।

पर्यटन क्षेत्र

३६. यस नगरपालिकाले नगरको विकासमा पर्यटन क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी धार्मिक, साँस्कृतिक, प्राकृतिक एवं ऐतिहासिक स्थलहरुको पहिचान गरी पर्यटन क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकासका लागि कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास गर्दा पुरातात्विक महत्वका धार्मिक, साँस्कृतिक ऐतिहासिक मठमन्दिर, गुम्बा र गुफा लगायतका नगरवासीका मौलिक साँस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिने छ ।
३७. व्यास नगरपालिका भित्र रहेका व्यास जन्मभूमिमा महर्षि वेदव्यासको १०८ फिट अग्लो मूर्ति निर्माण, व्यास गुफा र पराशर ऋषिको तपोभूमि पराशर क्षेत्र जोड्ने पुलमा व्यास भुला निर्माण, ऐतिहासिक तनहुँशुर दरवार क्षेत्र, भगवतीपानी, मानहुँकोट, गलेखाम कोट, कालिका शहीद जंगल पार्क, क्यामिन कालिका, कर्लुङकोट, ॐ सिद्धेश्वरी राजापानी महादेव, छाङ्गा बाराही, देवीडाँडा स्वामी पार्क, हत्तीगौडा गुफा, सितल गुफा, पोखरीभन्ज्याङ कालिका मन्दिर, रामथुम्की पार्क, बागभन्ज्याङ बाघ खोर, वेनीकोट भन्ज्याङ भक्ती थान, हात्तीसुँढे जलवाराही लगायतका टाकुराहरु एवं मन्दिरहरुको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गरिने छ र “टाकुरा पर्यटन सञ्जाल” को विकास गरिने छ ।
३८. व्यास नगरपालिका भएर बग्ने (करिब १८ कि.मी.) मादी नदीको बहुउद्देश्यीय विकासका लागि व्यास मादी नदी एकीकृत विकास परियोजना अन्तर्गत पर्यटन प्रवर्द्धन र कृषि क्षेत्रमा विशेष कार्यक्रम ल्याइने छ । यस अन्तर्गत मादी नदीमा ताल निर्माण गरी जल विहारको आनन्द प्रदान गर्ने र पोखराबाट स्थानान्तरण हुन लागेको प्याराग्लाइडलाई व्यास नगरपालिकामा भित्र्याई यस क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ । यस्मा राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय, निजी क्षेत्रको सहयोगको वातावरण बनाइने छ ।
३९. जीविकोपार्जन र रोजगारीको अवसर वृद्धि गर्न जल पर्यटन, कृषि पर्यटन, शैक्षिक पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, खेल पर्यटन, ग्रामिण पर्यटन, साँस्कृतिक एवं प्राकृतिक पर्यटन व्यवसायको विविधीकरण तथा विस्तारमा जोड दिइने छ ।
४०. पर्यटकीय सेवामूलक पूर्वाधारहरुको विस्तार एवं सुधार कार्यक्रम ल्याइने छ । नगरपालिका भित्रका होटलहरु र होमस्टेलाई स्वच्छ तथा सफा सुगन्ध राख्दै पर्यटनमैत्री बनाउन सहयोग प्रदान गरिने छ र प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन र साना तथा घरेलु उत्पादनसँग आवद्ध गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गरिने छ ।

४१. होमस्टे तथा होटलहरु दर्ता गरी व्यवस्थित गर्ने र नियमन एवं अनुगमनको कार्यक्रम तय गरी लागु गरिने छ । नगरपालिका भित्र स्तरीय होटल सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन दिइने कार्यक्रम ल्याइने छ ।
४२. व्यास १० दुम्सीचौरमा पर्यटकीय प्रवर्द्धनका लागि नारेश्वर ताल निर्माण सम्पन्न गरिने छ भने भानुघाँसी स्मारक पार्कलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
४३. व्यास नगरपालिका भित्र ऐतिहासिक प्राकृतिक, साँस्कृतिक क्षेत्रको विकासका लागि निजी क्षेत्रसँग साभेदारी गरी पर्यटन प्रवर्द्धनका कार्यहरु ल्याइने छ ।
४४. व्यास नगर भित्रका सबै वडाहरुमा रहेका ऐतिहासिक र परम्परागत महत्वका स्मरणीय स्थानहरुको पहिचान गरी त्यसको प्रचार प्रसार र संरक्षण गरिने छ । साथै नगरपालिका भित्र पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नका लागि पर्यटन प्रवर्द्धन सूचना केन्द्र स्थापना गरिने छ । उक्त सूचना केन्द्रबाट नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार गर्न पथ प्रदर्शक व्यवस्था गरिने छ ।
४५. तनहुँशुर क्षेत्रलाई केन्द्र विन्दुमा राखेर भानु शान्ति निकुञ्जबाट तयार पारिएको “पर्यटन गुरु योजना” लाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ र पर्यटन गुरु योजनामा प्रस्ताव गरिएको १० वर्षे दीर्घकालीन सोच एवं अवधारणा अनुसार तात्कालीन, अल्पकालीन र मध्यकालीन कार्यक्रमलाई नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
४६. दिगो विकासका लागि परम्परागत एवं मौजुदा पद मार्गहरुको मर्मत सम्भार तथा विकास कार्यक्रमहरु ल्याइने छ ।
४७. व्यास नगरपालिका भित्र पर्यटन जनशक्ति विकास, पर्यटन तथा वातावरण सचेतना कार्यक्रम, पर्यटन विकासका लागि नमूना परियोजनहरु सञ्चालित, पर्यटन गन्तव्यहरु प्रवर्द्धन र बजारीकरण, खोज अध्ययन अनुसन्धान तथा विस्तृत योजना निर्माणका कार्यक्रमहरु ल्याइने छ ।

शिक्षा क्षेत्र

४८. व्यास नगरपालिकालाई शैक्षिक हवका रूपमा विकास गर्नका लागि नगर शिक्षा योजना निर्माण गरी नगरपालिकामा रहेका क्याम्पस र विद्यालय स्तरका शिक्षालाई थप गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाइने छ ।
४९. व्यास नगरपालिका भित्र माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा लिन कठिनाई परेका अनाथ, असहाय, विपन्न, शहीद, बेपत्ता, कोरोनाबाट मृत्यु भएका घर परिवारका बालबालिकाको शिक्षाका लागि व्यास ७ शेशमटारमा रहेको व्यास नगर क्याम्पस कोट प्रा.वि.मा “व्यास नगर समता विद्यालय” २०७९ श्रावणदेखि कक्षा ५ सम्म सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
५०. नगरपालिकामा रहेको एक मात्र सामुदायिक क्याम्पस आदिकवि भानुभक्त क्याम्पसलाई मानक विश्व विद्यालय निर्माण गर्न, विज्ञान तथा प्रविधिको पढाई सञ्चालन गर्न, अध्ययन गरी पूर्वाधार व्यवस्थापनमा सहयोग गरिने छ ।
५१. व्यास नगरपालिका भित्रका प्रा.वि., आधारभूत र माध्यमिक विद्यालयहरुमा प्रविधिमैत्री शैक्षिक वातावरण निर्माण गरिने छ भने व्यास १३ र १४ का सामुदायिक विद्यालयहरुमा SOS बालग्रामसँग सहकार्य गरी विद्यालय सुधार योजना कार्यान्वयन गरिने छ ।
५२. नमूना विद्यालयको रूपमा छनौट भएका यस नगरपालिकाका निर्मल र सत्यवती माध्यमिक विद्यालयहरुको पूर्वाधार विकासका लागि सहजीकरण गरिने छ । विगत अवधिमा सामुदायिक विद्यालयहरुलाई पेशकी स्वरूप उपलब्ध गराइएको अनुदान रकमको अन्तिम कार्य सम्पन्न मूल्यांकनको आधारमा खर्चको औचित्य हेरी फछ्यौट प्रकृत्यामा सहजीकरण गरी शैक्षिक वेरुजु मुक्त गर्न आवश्यक कदम चालिने छ ।
५३. कक्षा ६ सम्मका सामुदायिक विद्यालयमा पढ्ने प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र समेतका विद्यार्थीहरुलाई संघीय सरकारको सहभागितामा दिवा खाजाको प्रबन्धलाई प्रभावकारी रूपमा निरन्तरता दिइने छ । स्वास्थ्यवर्धक पोषणयुक्त खाजाको व्यवस्था मिलाइने छ, सोको अनुगमनको प्रभावकारी संयन्त्र बनाइने छ ।
५४. नगरपालिका भित्रका धार्मिक विद्यालयहरु, मातृ भाषामा शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालयहरु तथा सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरु सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ ।

५५. व्यास नगरपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूमा स्थानीय पाठ्यक्रम र वेदव्यास सम्बन्धी अतिरिक्त पाठ्यक्रम अध्यापन गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
५६. “हाम्रो प्रतिभा हाम्रो गौरव” भन्ने विश्वासका साथ व्यास नगरपालिका भित्रका विभिन्न विधामा नगर क्षेत्र भित्रका विद्यार्थीहरू बीच प्रतिस्पर्धा गराई नगर स्तरीय उत्कृष्ट प्रतिभा छनौट गरी सम्मान एवं पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
५७. व्यास नगरपालिकामा स्थायी बसोबास भई उच्च शिक्षा हासिल गरिरहेका विद्यार्थीहरूलाई अनुसन्धान गर्ने कार्यमा र नगरपालिका भित्रका विद्यालय तथा क्याम्पसमा अध्ययनरत कक्षा ११ र १२ का विपन्न वर्गका छात्रछात्राहरूलाई अध्ययन गर्नका लागि छात्रवृत्ति सहयोग पुऱ्याइने छ ।
५८. व्यास नगरपालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूको गुणस्तर मापन गरी कार्यसम्पादनका आधारमा अनुदान दिइने गरी विज्ञ समिमलित “गुणस्तरीय मापन एवं मूल्यांकन समिति” निर्माण गरी गुणस्तर मापन पद्धतिको विकास गरिने छ ।
५९. व्यास नगरपालिका भित्रका उच्च शिक्षामा विज्ञान प्रविधि एवं प्राविधिक शिक्षा लिने विपन्न र प्रतिभावान विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ ।
६०. व्यास नगरपालिका भित्रका संस्थागत विद्यालयहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा नियमन, अनुगमन गरी स्तरीकरण गर्न र नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम पारिश्रमिक नघट्ने गरी शिक्षक व्यवस्था गर्न सहजीकरण गरिने छ ।
६१. व्यास नगरपालिका भित्रका विद्यालयहरूमा विद्यमान कोभिड-१९ को असर र प्रभावका विच पठन पाठनको निरन्तरताका लागि वैकल्पिक अध्यापन कार्य गर्न विद्यालयहरूलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याइने छ ।
६२. नगरपालिका भित्रका सबै शिक्षकहरूको क्षमता विकास गर्न विविध प्रशिक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ । अनुभव आदान प्रदानका लागि शैक्षिक भ्रमणको समेत व्यवस्था मिलाइने छ ।
६३. व्यास नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरपालिका घोषणा गर्ने उद्देश्यका साथ कार्यविधि समेत लागू भइसकेकोले बालमैत्री नगरपालिका घोषणाका लागि मापदण्ड अनुसारका कार्यहरू अधि बढाइने छ ।
६४. “ज्ञान नै समृद्धिको आधार” भन्ने मान्यताका साथ व्यास नगरपालिका भित्र अनुसन्धान सामग्री सहितको विशिष्ट कृतिहरूको संगालो भएको डिजिटल पुस्तकालय (Digital Library) स्थापना गरी उच्च शिक्षा तथा विद्यालय शिक्षा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीलाई निशुल्क अध्ययन, अनुसन्धानको व्यवस्था मिलाइने छ ।
६५. व्यास नगरपालिका भित्रका बाल विकास शिक्षकहरू, कर्मचारीहरूको सेवा सुविधामा संघ, प्रदेश सरकारसँगको सहभागितामा थप सुविधा प्रदान गरिने छ ।
६६. व्यास नगरपालिका भित्रका संस्थागत विद्यालयहरूद्वारा लिइएको शुल्क र सामुदायिक विद्यालयहरूमा लिने गरिएको शुल्क सम्बन्धमा अध्ययन गरी कानुन बमोजिम नियमन गरिने छ । साथै सामुदायिक विद्यालयमा शुल्क लिने पद्धतिको अन्त गर्न आवश्यक शिक्षक दरबन्दी आन्तरिक श्रोतबाट कमशः व्यवस्थापन गरिने छ ।
६७. व्यास नगर प्राज्ञिक परिषद्, प्राज्ञिक समितिको माध्यमबाट व्यास नगरपालिका भित्र बोलिने भाषिक अध्ययन अनुसन्धान गरी सबै भाषा, संस्कृति, ललित कला, प्राचिन, ऐतिहासिक स्थलहरूको संरक्षण सम्बर्द्धन गर्ने कार्य गरिने छ ।
६८. व्यास नगरपालिका भित्रका माध्यमिक विद्यालयहरूमा गणित तथा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना एवं व्यवस्थित गरिने छ । साथै विद्यालयको स्तरबृद्धि, बालबालिकाको आधारभूत शिक्षाको प्रत्याभूति हुने गरी विद्यालय तथा शिक्षक समायोजन प्रकृत्यालाई निरन्तरता दिइने छ ।

स्वास्थ्य क्षेत्र

६९. कोरोना भाइरसका कारणले मृत्यु हुने परिवार, अभिभावक गुमाएका बालबालिका र न्यून आय भएका र स्थायी रोजगार नभएका विपन्न एवं मजदुर परिवारलाई विशेष स्वास्थ्य लगायतका सहयोगको व्यवस्था मिलाइने छ ।

७०. कोभिड १९ को महामारीबाट प्राप्त तितो अनुभव र यसले सिकाएको पाठलाई ध्यानमा राखी दमौलीमा रहेको जिल्ला अस्पताललाई विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई महशुस गरी उक्त स्थानमा जग्गा अभावले थप विस्तार हुन नसक्ने देखिँदा उक्त जिल्ला अस्पताललाई न्यूनतम १०० बेडमा विस्तार गरी व्यास नगरपालिका वडा नं.११ पोल्याड बाघेचौरको करिब १०० रोपनी जग्गामा शिक्षण अस्पताल बनाउने गरी बनाइएको गुरु योजना अनुसार स्थानान्तरण गर्न प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी कार्य अधि बढाइने छ ।
७१. गण्डकी प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी दमौली अस्पतालमा ट्रमा सेन्टर, आँखा उपचार, डाइलासिस सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ ।
७२. कोरोना भाइरसको संकट अभै टरी नसकेकोले सावधानी र सचेतनापूर्वक नगरपालिका भित्र विकास निर्माणका कार्यहरु सुचारु गरिने छ । औषधी उपचारसँग सम्बन्धित व्यवसाय, आधारभूत खाद्य पदार्थ, उद्योग व्यवसाय, कृषि उत्पादनका कार्यलाई सुरक्षित तवरले गर्न गराउन र आवश्यक मल, बिउबिजन, कृषि औजारको सहज आपूर्ति गर्न सहजीकरण गरिने छ ।
७३. व्यास नगरपालिका अन्तर्गत रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको सेवालाई स्तरीकरण गर्दै हरेक वडामा स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुको सहयोगमा सरुवा रोग लगायतका संक्रमणबाट नगरवासीलाई सुरक्षित राख्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ । सम्पूर्ण वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य स्वयंसेवी मार्फत विद्यालय र उच्च शिक्षा अध्यापन गराइने क्षेत्रमा समेत स्वास्थ्य सेवा विस्तार गरिने छ । आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितताको लागि अत्यावश्यक औषधी, स्वास्थ्य उपकरण तथा सामग्री आपूर्तिको व्यवस्था मिलाइने छ ।
७४. जटिल रोग लागेका विपन्न परिवारका नगरवासीलाई दिँइदै आएको सहयोगलाई निरन्तरता दिँइ विपन्न नागरिकको सूची तयार गरी स्वास्थ्य विमामा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
७५. व्यास नगरपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा प्रयोगशाला विस्तार गरिने छ र भौतिक सुधारमा निरन्तरता दिँइने छ ।
७६. व्यास नगरपालिका भित्रका ७५ वर्ष कटेका जेष्ठ नागरिक र सुत्केरी महिलाहरुलाई निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराइने छ ।
७७. जेष्ठ नागरिक, महिला, बालबालिका केन्द्रीत आँखा शिविर, क्यान्सर लगायतका जटिल रोगहरु नियन्त्रणका लागि सामाजिक संघ संस्थाहरुको सहकार्यमा सम्भव भएसम्म सबै वडाहरुमा निशुल्क शिविर सञ्चालन गरिने छ ।

उद्योग क्षेत्र

७८. व्यास नगरपालिका भित्र सञ्चालित माटो, ढुंगा कटिड उद्योग, चुन ढुङ्गा उद्योग, विभिन्न स्तरका इटा उद्योग, ढुङ्गा र काठजन्य उद्योग लगायतका अन्य उद्योगहरुको कानून बमोजिम दर्ता, नियमन र अनुगमन गरी वातावरणमैत्री उद्योग सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याई उद्योगमैत्री नगरपालिका स्थापनामा जोड दिँइने छ ।
७९. व्यास नगरपालिका वडा नं.५ को चिन्तुटार र वडा नं.१० को माथिल्लो भतेरी सिसौघारी हुँदै परेवारहसम्मको सार्वजनिक बगर जग्गालाई औद्योगिक ग्राम बनाउने कार्यमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
८०. यस नगरपालिकाको आर्थिक विकासका लागि निजी सार्वजनिक लागत साभेदारी कार्यक्रमको आयोजना गरी हरेक ६ महिनामा १ पटक स्थानीय व्यवसायी र जनप्रतिनिधि बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
८१. “निजी क्षेत्र एवं लगानीमैत्री” नगरपालिका निर्माण गर्न निजी साभेदारिता अवधारणा बमोजिम मानहुँकोट, मादी नदी एकीकृत विकास आयोजना, नारेश्वर ताल निर्माण लगायतका योजनाहरुमा सहकार्य गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।
८२. नेपाल सरकारको सशर्त कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित मेड्पा कार्यक्रम र निजी क्षेत्र समेतको लगानी एवं सहकार्यमा यस नगरपालिकामा एक नवप्रवर्तनीय उद्यमशीलता परामर्श केन्द्र सञ्चालन गरिने छ ।
८३. युवा उद्यमीहरुलाई सहयोग एवं उनीहरुको व्यवसायिक प्रवर्द्धन गर्दै स्वरोजगार सृजना गर्न वित्तीय संस्थासँग समन्वय गरी यस नगरपालिका समेतको सहभागितामा व्यवसाय सञ्चालन अनुदान एवं सरल ऋण उपलब्ध गराउने कार्यक्रम ल्याइने छ ।

व्यवस्थित बसोबास र भूमि व्यवस्थापन:

८४. यस नगरपालिकामा भूउपयोगको नीति अवलम्बन गर्दै नगरपालिका क्षेत्र भित्रको जमिनको प्रकृतिको आधारमा कृषि क्षेत्र, आवास क्षेत्र, व्यावसायिक क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, वन क्षेत्र र सार्वजनिक क्षेत्रहरूको नक्साङ्कन गरिने छ भने जग्गा खण्डीकरण गर्ने र जग्गा बाँड्ने राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गरिने छ ।
८५. व्यास नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका एकीकृत जग्गा विकास परियोजना एवं निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रमलाई स्थानीयहरूसँगको सहभागिता एवं सहकार्यमा अगाडि बढाइने छ । हाल रानीगाउँ र बैरेनी क्षेत्रको अध्ययन गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको र शिशाघाट क्षेत्रको अध्ययन गर्ने कार्य अगाडि बढि रहेकोले उल्लेखित स्थानहरूको नमूना जग्गा विकास आयोजना सञ्चालनमा ल्याइने छ । यस कार्यमा नगर विकास कोष, राष्ट्रिय भूकम्प प्रविधि समाजसँग सहकार्य गरिने छ ।
८६. व्यास नगरपालिका भित्रका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन भई कम्प्युटरमा प्रविष्टि गर्ने कार्य भइरहेकोले आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरी जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपूर्जा वितरण गरिने छ । साथै सार्वजनिक सरोकारका जग्गाहरू संरक्षण गर्ने अभियानमा नगरपालिका प्रतिबद्ध रहने छ भने खोला खोल्साहरूको मापदण्ड अनुसार संरक्षण गरिने छ ।
८७. व्यास नगरपालिकामा निर्माण हुने घरलाई बलियो घर निर्माण र बलियो वस्ती निर्माण गर्ने कार्यमा यस नगरपालिकामा घर निर्माण आचार संहिता लागु गरिएकाले त्यस्मा निरन्तरता दिई दिनानुदिन तिब्रतर रुपमा बढ्दै गइरहेको शहरीकरणको कारण भइरहेको जग्गा खण्डीकरणको अवस्थालाई मध्यजनर गरी जग्गा पुनर्नापीको कार्यक्रम ल्याइने छ ।
८८. व्यास नगरपालिका वडा नं.२ र ३ को १० फुटे सडकमा बनेका घर जग्गाहरूको लगत लिई अव्यवस्थित बसोबासीको अवधारणा बमोजिम मापदण्ड पुरा हुन सक्ने घरधनीहरूको कानून बमोजिम जग्गा दर्ता एवं घर नक्सा कायम गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८९. “कलात्मक र सम्पदामैत्री व्यास नगर” को अवधारणा अनुसार प्राचिन एवं परम्परागत शैलीका साँस्कृतिक पहिचान भल्कने घर निर्माणमा सहयोग गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ । पर्यटकीय एवं ऐतिहासिक महत्वका स्थलहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि कानूनको तर्जुमा गरिने छ ।
९०. “व्यास नगरलाई तार रहित नगर” निर्माण गर्न सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी भूमिगत विद्युत लाइन विस्तार एवं तार व्यवस्थापनको कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउन पहल गरिने छ ।

वनवातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

९१. व्यास नगरपालिका भित्र फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि जग्गा खरिद गरी सरसफाई केन्द्र स्थापना गरिने छ र पुन प्रयोगमा आउने सामानहरू बिक्री गरी आम्दानी गरिने गरी संघ, प्रदेश सरकार, निजी संघ संस्था, टोल विकास संस्थाहरूसँग समन्वय गरी २ वर्ष भित्र स्थायी समाधान गरिने छ ।
९२. व्यास नगरपालिका भित्रका जंगल तथा निजी, कवुलियती र सामुदायिक वनहरूको वैज्ञानिक व्यवस्थापन एवं उपयोग सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले निर्दिष्ट गरेका विभिन्न कार्यक्रमहरूलाई नगरपालिकाको एकीकृत विकास अभियानमा समावेश गरी कार्यक्रम ल्याइने छ ।
९३. नगरको प्राकृतिक सुन्दरता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ तत्काल सडक किनारा, पार्क तथा खुल्ला स्थानको वातावरणीय स्वच्छता कायम हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ भने दीर्घकालीन रुपमा व्यास नगरलाई फुलैफुलको नगर बनाउन बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना गरिने छ ।
९४. व्यास नगरपालिकालाई प्लाष्टिक मुक्त नगरपालिका बनाउन टोल विकास संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा विशेष कार्यक्रम ल्याइने छ ।
९५. व्यास नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा रहेका सडकहरूको वर्गीकरण गरी सडक किनारामा हरियाली प्रवर्द्धन गर्नको लागि वृक्षारोपण गर्ने कार्यलाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गरिने छ । नगरको सुन्दरताको लागि एकरूपता कायम होस् भन्ने हेतुले सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञको परामर्शमा नगरपालिकाबाटै बोट विरुवाहरू उपलब्ध गराइने छ भने यस्ता बोट विरुवाहरूको उत्पादन जग्गाधनीहरूले नै उपयोग गर्ने गरी संरक्षण गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।

९६. यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र परम्परागत रूपमा रहेका चौतारी, पोखरी, कुवा, इनार, धारा, पाटी एवं पौवाहरुको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरिने छ ।
९७. नगरपालिका भित्रका विभिन्न स्थानहरुको जैविक विविधता (बायोडाइभर्सिटी) को अध्ययन गरी संरक्षणको कार्यक्रम ल्याइने छ ।
९८. व्यास नगरपालिका भित्र वातावरणमैत्री विकास आयोजनाहरु सञ्चालन गर्न कार्यविधि बनाइने छ र वातावरण प्रतिकूल असर गर्ने गरी सञ्चालनमा ल्याइने हेभी इक्वीपमेन्टहरुलाई निरुत्साहित गरिने छ ।
९९. विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलसँग सम्बन्धित विभिन्न ऐन, नियम तथा कार्यविधि बनाई लागु गरिने छ ।
१००. व्यास नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन केन्द्र स्थापना गरी सचेतनामूलक कार्यक्रमका साथै उद्धार कार्यको व्यवस्था मिलाइने छ । आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई स्तरोन्नति गरी संस्थागत गरिने छ ।
१०१. व्यास नगरपालिका भित्रका नदी खोलाको मापदण्ड कायम गरी नदी, खोला तथा मुहान संरक्षण र स्वच्छता सम्बन्धी कार्यक्रमहरु ल्याइने छ । यसका लागि आवश्यक कानून बनाइने छ ।
१०२. नगरपालिकामा कुहिने र नकुहिने फोहोरहरुको श्रोतमानै वर्गीकरण गरी व्यवस्थित रूपमा सङ्कलन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ भने कुहिने फोहोरलाई बायोग्याँस उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने छ ।
१०३. व्यास नगरपालिका भित्र निर्माण भएका र अब निर्माण हुने घरहरुलाई एकै रङ्गको पहिचान खुल्ने घरमा रङ्गरोगन गर्न सरोकारवालासँग समन्वय गरी लागु गरिने छ ।
१०४. व्यास नगरपालिकाका बजार क्षेत्रमा व्यवस्थित बायोग्याँस सहितको पशुपंक्षी वधशालाको सञ्चालन एवं व्यवस्थापन शुरु भइसकेकाले त्यसको सुधार गर्दै स्वस्थ माछा मासु उत्पादन एवं बिक्री वितरण कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गरिने छ । साथै मासु पसलहरुको नियमन कार्यलाई नियमित एवं प्रभावकारी बनाइने छ ।
१०५. अस्टज संरचनालाई (जल, जमिन, जंगल, जडिबुटी, जनशक्ति, जनावर, जराजुरी, जलवायु: आठ-ज) आत्मसात गर्दै प्रकृति, विकास र मानव शक्तिको सन्तुलन गर्ने गरी विकास अभियानलाई अघि बढाइने छ ।
१०६. नगरपालिकामा सञ्चालनमा आउने अवस्थामा रहेको व्यास नगरपालिका वडा नं.१३ कोइदिमघाट स्थित दिसा व्यवस्थापन केन्द्रलाई सञ्चालनमा ल्याइने र सेफ्टी ट्यांक सफाई अभियानलाई निरन्तरता दिइने छ ।
१०७. व्यास नगरपालिका अन्तर्गतका नालाहरुलाई टोल विकास संस्थाको सहकार्यमा सफाई अभियान सञ्चालन गर्दै सरसफाईका आधुनिक यन्त्रहरुको व्यवस्थापन र प्रयोग गरिने छ । साथै दमौली बजार भित्र रहेको ग्याँस डिपोहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्दै प्रज्वलनशील वस्तुको व्यवसायलाई आवासीय क्षेत्र भन्दा बाहिर व्यवस्थापन गर्न सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरिने छ ।
१०८. व्यास नगरपालिका भित्र बाढी पहिरो जाने भिरालो जग्गाहरुमा संरक्षणका कार्यक्रमहरु ल्याइने छ ।
१०९. व्यास नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वनहरु संविधान एवं स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले प्रदान गरेको स्थानीय तहको वातावरण संरक्षणको अधिकार क्षेत्रको सिमा भित्र व्यवस्थापन गर्ने गरी आवश्यक नियमन गरिने छ ।
११०. सबै वडाहरुमा रहेका सार्वजनिक संरचनाको संरक्षणका लागि वडा स्तरीय बजेटबाट सफाई र संरक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

युवा क्षेत्र

१११. व्यास नगरपालिका अन्तर्गत विभिन्न पेशा, व्यवसाय, अध्ययन र अन्य क्षेत्रमा रहेका सामाजिक भावना बोकेका उत्साही युवाहरुलाई समेटेर व्यास नगरपालिका युवा परिषद्लाई निरन्तरता दिइने छ । नगरका सबै वडा, वर्ग, जातजाती, समूह र समुदायका १८ वर्षदेखि ३० वर्षसम्मका प्रतिभावान युवाहरुका बिचमा स्वस्थ प्रतिष्पर्धा एवं मूल्याङ्कनका आधारमा युवा परिषद्का सदस्यहरु हरेक वर्षका लागि चयन गरिने छ । युवा परिषद्ले यूवाका चुनौति र अवसरका बारेमा नगरपालिकासँग निकट रहेर सार्वजनिक तथा

सामुदायिक विकासका कार्यहरूमा सेवा र सहयोग पुऱ्याउने छ । युवाहरूको सरोकारका विषयमा युवा परिषद्ले सकारात्मक भूमिका निर्वाह गर्न नगरपालिकासँग सहकार्य गर्नेछ ।

११२. युवाहरूलाई दूरव्यसनबाट जोगाउन विद्यालय, टोल संस्था र स्थानीय प्रहरी कार्यालयसँग समन्वय गरी चेतनामूलक शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११३. युवाहरूमा उद्यमशीलता विकास गर्न विभिन्न पेशा व्यवसाय गर्न इच्छुक युवाहरूलाई स्वरोजगारमूलक तालिमहरू सञ्चालन गरिने छ भने वैदेशिक रोजगारमा जाने र वैदेशिक रोजगारबाट फर्की आउने युवाहरूलाई आवश्यक परामर्श सेवा एवं उद्यमशील कार्यमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
११४. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका र वेरोजगार युवाहरूको रोजगारीलाई प्रत्याभूत गर्न विशेष अनुदानको व्यवस्था मिलाइने छ ।
११५. व्यास नगरपालिका भित्रका प्रतिभावान युवाहरूलाई समाज परिवर्तनको मुल प्रवाहमा समाहित गराउँदै आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक क्षेत्रको नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न उत्प्रेरित गराई यस नगरपालिकासँगको अपनत्व विकास हुने गरी कार्यक्रमहरू अगाडि बढाइने छ ।
११६. व्यास नगरपालिका घर भई विदेशमा विभिन्न पेशा व्यवसाय गरी बस्ने गैर आवासीय युवाहरूको ज्ञान, सिप र लगानीलाई नगर विकास कार्यमा लगाउन उनीहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिने छ ।

खेलकुद क्षेत्र

११७. व्यास नगरपालिकाका युवाहरूको विभिन्न खेलहरू प्रतिको अभिरुचीलाई व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरिने छ । नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका वि.पि. वनबाटिका, निर्मल मा.वि., पराशर, चिन्तुटार, कोलढुङ्गा, डिहीगाउँ, वेलवास, माझफाँट, दरैपधेरा स्वामीचौर, रामथुम्की, सिमलटार, शिशाघाट लगायतका सार्जजनिक तथा निजी खेल मैदानहरूको स्तरीकरण गरी फुटबल, क्रिकेट, भलिबल, व्याडमिन्टन लगायतका खेलहरूको नगर स्तरीय, जिल्ला स्तरीय, प्रदेश स्तरीय र राष्ट्रिय स्तरका प्रतिष्पर्धाहरू सञ्चालन गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
११८. नगरपालिका भित्र खेल्ने फुटबल, भलिबल, व्याडमिन्टन, कराँते, म्याराथन विधाका खेलकुद प्रवर्द्धनका लागि नगर स्तरीय खेलकुद समिति गठन गरी दीर्घकालीन सोचका साथ विभिन्न क्लब, विद्यालय, क्याम्पस, वडा स्तरका प्रतिष्पर्धाहरू सञ्चालन गरिने छ ।
११९. अन्तर माध्यमिक विद्यालय राष्ट्रपति रनिङ सिल्ड, मेयर कप नगर स्तरीय खुल्ला फुटबल प्रतियोगिता, माध्यमिक विद्यालय स्तरीय उपमेयर कप छात्रा भलिबल प्रतियोगिता, मेयर कप खुल्ला व्याडमिन्टन प्रतियोगिता लगायतका खेलहरू सञ्चालन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।

पूर्वाधार निर्माण

१२०. वडाका निर्वाचित प्रतिनिधिहरूको उत्तरदायित्व बढाउँदै वडावासीहरूसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध स्थापित गर्नका लागि सहभागितात्मक योजना तर्जुमा प्रक्रियाद्वारा समावेशी र समानताका आधारमा सबै वडाका लागि सामाजिक न्यायपूर्वक वडाका प्रतिनिधिहरू मार्फत प्रत्येक बस्ती, टोल संस्थाको सहभागिता एवं परामर्शमा विकास आयोजनाहरू छनौट गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
१२१. २ वर्ष भित्र खरको छाना मुक्त नगरपालिका बनाइने गरी कार्यक्रम ल्याइने छ । साथै सांस्कृतिक महत्वका माटाका घरहरू संरक्षण साभेदारी कार्यक्रम ल्याइने छ ।
१२२. व्यास नगरपालिकाको योजनाबद्ध विकासका लागि विज्ञहरू सम्मिलित कानुनी प्रकृया पुऱ्याई “व्यास नगर योजना आयोग” गठन गरिने छ ।
१२३. वडाबाट छनौट भई आएका योजना तथा कार्यक्रमहरू मध्ये ठूला प्रकृतिका पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरूलाई नगर स्तरीय, प्रदेश स्तरीय र संघीय स्तरीय आयोजनामा समावेश हुने गरी कार्यक्रम ल्याइने छ । महत्वपूर्ण मार्गहरू, खानेपानीका आयोजनाहरू, खेल मैदानहरू, पर्यटकीय प्रवर्द्धनका पार्कहरू, निर्माण हुन बाँकी वडा कार्यालय भवनहरू निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी पूर्वाधारका आयोजनाहरू सञ्चालन

गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ भने सबै वडा कार्यालयहरुसम्मका सडकहरुलाई कालेपत्रे गरिने योजनालाई निरन्तरता दिइने छ ।

१२४. नगरपालिकाबाट सञ्चालित योजनाहरुलाई व्यवस्थित तरिकाले सम्पन्न गर्न न्यूनतम एक वडा एक प्राविधिकको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने छ । नगरपालिकाबाट छनौट भएका रु.१० लाखभन्दा माथिका विकास आयोजनाहरुलाई प्राथमिकतामा राखी निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ ।
१२५. आगामी आर्थिक वर्षसम्ममा यस नगरपालिका क्षेत्रमा नगर बस सञ्चालन गर्ने गरी नगर यातायात संजालको विकास एवं चक्रपथ निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।
१२६. विकास आयोजनाहरुको सञ्चालनमा उपभोक्ताहरुको अपनत्व रहने गरी आयोजनाको प्रकृति र लाभान्वित जनसंख्याको आधारमा लागत सहभागितालाई न्यूनतम दश प्रतिशतदेखि ३० प्रतिशतसम्म रहने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने छ ।
१२७. बृहद मादी भ्यालीको विकास परियोजना गण्डकी प्रदेश, संघीय सरकार, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्ताहरुको सहयोगमा अधि बढाइने छ ।
१२८. व्यास नगरपालिकाद्वारा नगर विकास कोषको सहयोगमा निर्माण सम्भौता भइसकेको बहुउद्देश्यीय व्यवसायिक भवन निर्माण योजनालाई अधि बढाइने छ ।
१२९. शहरी क्षेत्रका चोक, सडक पेटी र जीर्ण सडकहरु सडक बोर्ड नेपाल, प्रदेश सरकारको सहयोगमा स्तरीकरण गरिने छ । साथै बजार क्षेत्रका सडकहरुमा ट्राफिक संकेत राख्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१३०. नगरपालिका क्षेत्र भित्रका काठे पोलहरु विस्थापन गरी स्टिलको पोलहरु व्यवस्थापन गर्ने र विद्युत नपुगेका घरहरुमा विद्युत पुऱ्याउने कार्यमा संघीय र प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गरिने छ ।
१३१. शहरी विकास मन्त्रालयसँग शासकीय सुधार अन्तर्गत विश्वबैंकको लगानीमा भएको ५ वर्षे कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखी निर्माण कार्य (दमौली-केशवटार-छाब्दी-छिर्कन, पराशर, माहेन्द्री मार्गलाई) अधि बढाइने छ ।
१३२. खानेपानी व्यवस्थापन गर्दा लाग्ने विद्युत महशुलमा नगरपालिकाले सहभागिता गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१३३. व्यास नगरपालिका वडा नं.६, ७, ८, ९ मा सञ्चालित सामुदायिक विदुतीकरण सेवा प्रभावकारी नदेखिएको हुँदा सामुदायिक बाट हटाई विद्युत प्राधिकरण मार्फत सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित निकायमा प्रकृया अधि बढाइने छ ।
१३४. प्राकृतिक विपदका घटनाहरु बढिरहेको सन्दर्भमा विपद पूर्व तयारी, न्यूनीकरण, व्यवस्थापन र प्रतिकार्य नगर योजना एवं कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले निर्माण गरी लागू गरिने छ । साथै नगरपालिकामा रहेका दमकल, एम्बुलेन्स, शववाहनलाई स्तरीकरण सेवा प्रदान गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
१३५. व्यास ६ मदीखोला, व्यास ९ गजौडे, कलेस्ती पुल, व्यास ११ घाँसीकुवा बुल्दी पुल र व्यास नगरपालिका भित्रका अत्यावश्यक स्थानमा पुलहरुको निर्माण गर्न गुरु योजना निर्माण योजना अधि बढाइने छ ।
१३६. दमौली बजारमा जोडिने बुद्धसिं मार्ग, व्यास मार्ग, दमौली केशवटार मार्ग, माहेन्द्री मार्ग, पराशर मार्ग, बागेश्वरी मार्ग, मुक्तिनारायण मार्ग, सिन्धु मार्ग, कालिका मार्ग स्तरीकरण एवं वडा कार्यालय पहुँच मार्गहरुलाई प्राथमिकतामा राखी स्तरीकरण गर्न विशेष जोड दिइने छ ।
१३७. व्यास नगरपालिका बजार क्षेत्र र सडक क्षेत्रमा सोलार बत्ती समेत राखी सडक बत्तीको व्यवस्थापन गरी “उज्यालो नगरपालिका” बनाइने छ ।
१३८. नगरपालिकाको एकीकृत विकास योजनाको आधार समेतमा तयार गरिएको ३ वर्षे आवधिक योजना अनुरूप विकास प्रकृयालाई अधि बढाइने छ । साथै एकीकृत एवं आवधिक योजनासँग वार्षिक योजनाको तादात्मता राखिने गरी मध्यकालीन खर्च संरचना लागू गरिने छ ।
१३९. नगरपालिका भित्रका कृयाशील टोल विकास संस्थाहरुलाई सहभागितात्मक विकास अभियानमा सरिक बनाउन सवलीकरणका कार्यक्रमहरु ल्याइने छ । साथै उत्कृष्ट कार्य गर्ने टोल विकास संस्थाहरुमा प्रत्येक वडाबाट वार्षिक न्यूनतम एक टोललाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१४०. व्यास नगरपालिका भित्रका राष्ट्रिय, प्रदेश र स्थानीय स्तरका सडक, खानेपानी लगायतका पूर्वाधारको संरचनाहरूको संरक्षणको आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
१४१. यस नगरपालिकामा एक घर एक धाराको खानेपानी कार्यक्रमलाई २ वर्ष भित्र सम्पन्न गर्ने कार्य योजना बनाई लागू गरिने छ ।

सूचना र सञ्चार क्षेत्र

१४२. संघीय सरकारको सहयोगमा नगरपालिका भित्रका वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूमा निशुल्क इन्टरनेट सेवा प्रदान गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ । साथै प्रदेश सरकारको सहकार्यमा नवप्रवर्तनीय साभेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत एकीकृत डिजिटल कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१४३. आम संचार सेवाको गुणस्तरीय र सर्वसुलभ पहुँचको लागि स्थानीय सञ्चार ऐन परिमार्जन गरिने छ भने कानून बमोजिम एफ.एम. रेडियो सञ्चालन अनुमति, नवीकरण, नियमन र खारेजीको व्यवस्था गरिने छ ।
१४४. नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई थप गुणस्तरीय बनाउन र छिटो छरितो रूपमा सेवा प्रवाह गर्न नगरपालिकाको सबै वडाहरूलाई प्रविधिमैत्री गराउँदै नियमित सेवालाई अझ प्रभावकारी, भरपर्दो एवं विश्वसनीय बनाइने छ ।
१४५. स्थानीय स्तरमा प्रकाशन हुने पत्रपत्रिका, एफ.एम. रेडियो र टेलिभिजनहरूसँग नगरपालिकाको गतिविधि भल्कने गरी कार्यक्रम निर्माण, प्रकाशन र प्रसारण गरी नगरपालिकाको गतिविधि नगरवासीसम्म पुऱ्याउने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । साथै नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा सुविधाहरू र जानकारीमूलक सूचनाहरू मोबाइल एप मार्फत घर घरमा पुऱ्याउने छ ।
१४६. व्यास नगरपालिकामा नगरवासीका समस्या तथा गुनासो सुन्ने २४ घण्टा नै खुल्ला रहने गरी कलसेन्टरको व्यवस्था गरिने छ ।
१४७. नगर क्षेत्र भित्रका सञ्चार माध्यम र सञ्चारकर्मीहरूको हकहितका लागि पत्रकार सहासंघ तनहुँको सहकार्यमा निम्नानुसार कल्याणकारी कार्यक्रममा निरन्तरता दिइने छः
(क) नगर भित्रका सञ्चार माध्यमहरूको वर्गीकरण गरी कल्याणकारी विज्ञापन उपलब्ध गराइने छ ।
(ख) पत्रकारहरूको वृत्ति विकास गर्न पत्रकारितामा उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति सहयोग उपलब्ध गराइने छ ।
(ग) नगरपालिकाको आर्थिक तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी विषयमा समाचार सङ्कलन, रिपोर्टिङ्ग सम्बन्धी विशिष्ट तालिम सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ । हरेक वर्ष नगरपालिकाको समाचार प्रकाशनमा विशेष योगदान दिने १ जना पत्रकारलाई पुरस्कृत गरिने छ ।
१४८. कोरोना भाइरसको प्रभावले दिएको चुनौतिका कारण हाम्रा विभिन्न पेशा, व्यवसाय लगायत अध्ययन, अध्यापन जस्ता कार्यमा इन्टरनेटमा आधारित व्यवसायिकरणमा सहयोग पुऱ्याइने छ । यस सन्दर्भमा नगरका व्यवसायिक, शैक्षिक, कृषि र अन्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित संस्थाहरू र विज्ञहरूको सहभागितामा डिजिटल प्रविधिको उपयोग गरी स्थानीय बजार र व्यवसायलाई नगरभन्दा बाहिर विश्व स्तरसम्म विस्तार गर्न, अनुभवको आदानप्रदान गर्न, स्थानीय डिजिटल नक्सा निर्माण गर्दै कृषि र पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने कार्यमा यूवाहरूको सहयोग लिइने छ ।
१४९. यस नगरपालिका अन्तर्गत अपाङ्गतामैत्री, बालमैत्री र लैङ्गिकमैत्री सञ्चार अभियानलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।
१५०. व्यास नगरपालिकाका ऐतिहासिक, पुरातात्विक, सामरिक, भौगोलिक, पर्यटकीय एवं धार्मिक महत्व बोकेका स्थानहरूको डिजिटलाइज गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

पुस्तकालय व्यवस्थापन

१५१. पछिल्लो समय पुस्तकालयलाई विभिन्न विषयहरूमा अन्तरक्रिया, छलफल, सिकाई केन्द्र र नवनिर्माणको सोच विस्तार गर्ने स्थलका रूपमा परिभाषित गरी सोही बमोजिम पुस्तकालयहरूको विकास गर्ने क्रम

अगाडि बढिरहेको छ । यसै तथ्यलाई मध्यनगर गरी नगर भित्रका क्याम्पस र विद्यालयहरूको पुस्तकालयहरूलाई प्रविधिमैत्री बनाई स्तरीकरण गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।

१५२. व्यास नगरपालिका भित्र स्थापना भएको “व्यास नगर पुस्तकालय” लाई थप परिस्कृत गर्दै सञ्चालनमा ल्याइने छ । जस अनुसार पुस्तकालयमा इलाइव्रेरी प्रवर्द्धन, नियमित छलफल कार्यक्रम, सिनेमा डकुमेन्ट्री प्रदर्शन, सृजनशील कार्यशाला, यूवा केन्द्रित ज्ञान सिप तालिमहरू जस्ता प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै यसलाई सबै धर्म परम्पराको अध्ययन केन्द्रका रूपमा समेत विकसित गर्दै लैजाने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

न्याय तथा मध्यस्थता

१५३. सविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले प्रत्याभूत गरेको न्यायिक समिति र मेलमिलाप विधिलाई अझ स्तरीय एवं विश्वसनीय बनाइने छ ।

१५४. न्यायिक समितिका पदाधिकारी सदस्यहरू र मध्यस्थकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू ल्याइने छ । साथै हरेक वडाहरूमा मध्यस्थता विधिद्वारा मेलमिलाप गराई न्यायिक विश्वास र सुरक्षाको अनुभूति दिलाउन मेलमिलाप केन्द्रलाई क्रमशः थप व्यवस्थित गराउँदै लगिने छ ।

१५५. असहाय, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति एवं बालबालिकाहरूको न्यायिक प्रकृत्यालाई निशुल्क सेवा प्रदान गरिने छ ।

महिला क्षमता विकास:

१५६. व्यास नगरपालिका भित्रका महिलाहरूको क्षमता विकास एवं सिप विकास गरी आत्म निर्भर बनाउनका लागि “उपप्रमुख महिला सिप विकास कार्यक्रम” सञ्चालन गरिने छ ।

१५७. “लैंगिक भेदभाव मुक्त व्यास नगर” बनाउन छोरी मात्र पाएर स्थायी बन्ध्याकरण गर्ने दम्पतिलाई छोरी २० वर्ष नपुग्दासम्म नगरपालिकाबाट लगाइने सम्पत्ति कर लगायतका सबै करमा २० प्रतिशत छुट दिइने छ ।

१५८. “आत्म निर्भर छोरी सशक्त व्यास नगर” अभियानमा छोरीको २० वर्ष पुगेपछि मात्र विवाह गर्ने दलित, आदिवासी जनजाति दुरा, बोटे, दराई, कुमाल, चेपाङको छोरीलाई सम्मान गर्दै त्यस्ता छोरीको अध्ययनमा सहयोग गरिने छ र २० वर्ष पुगेपछि मात्र विवाह गर्न प्रचार प्रसार एवं अभिमुखीकरण गरिने छ ।

१५९. नगरपालिका भित्र स्थायी बसोबास गर्ने विद्यालय तह (कक्षा १२) सम्म योग्यता हासिल गरेका विपन्न बेरोजगार महिलाहरूलाई उच्चमशीलता विकासका लागि अनुदान सहयोग प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१६०. व्यास नगरपालिकामा स्वास्थ्य संकटमा रहेका विपन्न महिलाहरूलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरी जीवन रक्षामा सहयोग पुऱ्याइने छ । साथै सेवा केन्द्रको मनोविमर्श सेवालाइ निरन्तरता दिइने छ ।

१६१. महिलाहरूद्वारा सञ्चालित सहकारीहरूलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यमा सहजीकरण गरिने छ ।

१६२. “महिलासँग उपप्रमुख कार्यक्रम” अन्तर्गत गर्भवती महिलाहरूको पोषणका लागि सहयोग गरिने छ ।

१६३. व्यास नगरपालिकामा लैंगिक हिंसा निवारण कोष सञ्चालन गरिने छ र हिंसामा परेका महिलाहरूलाई कानुनी उपचारका लागि सहयोग एवं उनीहरूको सुरक्षा र संरक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

१६४. उच्च शिक्षा अध्ययन गर्ने आर्थिक रूपमा विपन्न रहेका छात्राहरूलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१६५. दलित, सिमान्तकृत लोपोन्मुख जाति एवं मुस्लिम समुदायका महिलाहरूलाई नेतृत्व विकास एवं सिप विकासका विभिन्न कार्यक्रम मार्फत सशक्तिकरण गरिने छ ।

१६६. व्यास नगरपालिकाका महिला जनप्रतिनिधिहरूको नेतृत्व र क्षमता विकास गर्नका लागि प्रशिक्षण, अवलोकन भ्रमण, अनुसन्धानात्मक गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने र अनुभव आदान प्रदान गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।

जनजाति सहयोग कार्यक्रम

१६७. व्यास नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने सबै जात जनजातिहरूको अवस्था अध्ययन गरी मौलिक संस्कृतिलाई संरक्षण गरिने छ । त्यसका लागि लोपोन्मुख जाति, जनजाति, मुस्लिम र अन्य जातका साँस्कृतिक एवं

जीवन उपयोगी सिपमूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ । साथै सबै जातका जनजातिहरुको मौलिकता भल्कने गरी संग्राहलयहरु निर्माणमा सहयोग पुऱ्याइने छ । आदिवासी समुदायको परम्परागत र सामुदायिक संरचनाको सुदृढीकरण गरिने छ ।

१६८. लोपोन्मुख र अति सिमान्तकृत आदिवासी जनजाति समुदायको लागी निशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरी स्वास्थ्य सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिने छ । साथै उच्च शिक्षा प्रदान गर्न सहयोग पुऱ्याइने छ ।
१६९. आदिवासी जनजातिहरुको भाषा तथा संस्कृतिको अध्ययन गर्न चाहने स्वतन्त्र अध्येता तथा अनुसन्धानकर्तालाई प्रस्तावनाका आधारमा सहयोग उपलब्ध गराइने छ । यस विषयमा शोध गर्न चाहने स्नातकोत्तर अध्ययनरत आदिवासी जनजातिका विद्यार्थीहरुलाई सहयोग उपलब्ध गराइने छ ।
१७०. व्यास नगरपालिका भित्रका नदी, खोलाहरुमा माछा वृद्धि गरिने छ र माछा मार्ने परम्परागत पेशा संकटमा परे पश्चात् दैनिक छाक टार्न समस्यामा परेका बोटे जातिका व्यक्तिहरुलाई विशेष सहयोग कार्यक्रम ल्याइने छ ।
१७१. व्यास नगरपालिका भित्रका आदिवासी जनजातिको तथ्यांक लिई परम्परागत संस्कृति आदिको अध्ययन सहयोगका लागि कानुनी प्रकृया पुरा गरी “व्यास नगर आदिवासी जनजाति आयोग” गठन गरिने छ ।

दलित उत्थान कार्यक्रम

१७२. दलितका परम्परागत पेशालाई आधुनिकीकरण गरी उत्पादकत्व वृद्धिका लागि “दलितसँग नगर प्रमुख” कार्यक्रममा परम्परागत आरनहरुको आधुनिकीकरण, पञ्चै बाजा, नौमति बाजा र सिलाई पेशामा आवद्ध व्यक्तिहरुलाई तालिम एवं मेशिन खरिद अनुदान, छालाको काम गर्नेलाई मेशिन खरिद अनुदान तथा अन्य परम्परागत पेशामा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१७३. समग्र दलितहरुको हक अधिकार सुरक्षित, परस्पर सद्भाव विकसित गर्न कानुनी प्रकृया पुरा गरी “व्यास नगर दलित आयोग” गठन गरिने छ ।

अपाङ्गता सहयोग कार्यक्रम

१७४. व्यास नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने दृष्टिविहिन, बहिरा, सुस्त अपाङ्गताहरुलाई जीवन यापनमा सहजीकरणका लागि सहयोग पुऱ्याइने छ ।
१७५. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको सम्मानजनक क्षमता विकास एवं अध्ययन अनुसन्धानमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
१७६. हरेक वर्ष नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको तथ्यांक अध्यावधिक गरी नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारबाट सहयोग उपलब्ध हुन नसकेका (ग) वर्गका अपाङ्गताहरुलाई वार्षिक एकमुष्ट सहयोगको व्यवस्था मिलाइने छ ।
१७७. विशेष क्षमताका बालबालिकाहरु अध्यापन गराउने विद्यालयहरुलाई अपाङ्गतामैत्री बनाउन सहयोग पुऱ्याइने छ ।
१७८. नगरपालिका भित्र निर्माण हुने सार्वजनिक प्रयोगका भवनहरु, मठ, मन्दिरहरुमा अपाङ्गतामैत्री संरचना निर्माणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

जेष्ठ नागरिक सम्मान

१७९. व्यास नगरपालिका भित्रका जेष्ठ नागरिकहरुको तथ्यांक अध्यावधिक गरी उचित सम्मान र स्याहारको व्यवस्था मिलाइने छ । जेष्ठ नागरिक आश्रमहरुको अनुगमन गरी आवश्यक सुधारका लागि सहयोग पुऱ्याइने छ ।
१८०. नगरपालिका भित्र हरेक वडामा जेष्ठ नागरिक सम्बद्ध संघ संस्थाहरुसँग वर्षको २ पटक अन्तरक्रिया गरी आवश्यक सहयोगको वातावरण मिलाइने छ ।
१८१. जेष्ठ नागरिक अपाङ्गता, एकल महिला, दलितहरुलाई प्राप्त हुने सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैकिङ प्रणाली अन्तर्गत वडा कार्यालय मार्फत समय मै वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१८२. ५० वर्ष पुरा भएका सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त नगरेका सन्तान विहिन विपन्न एकल महिला तथा पुरुषहरुलाई विशेष सहयोगको व्यवस्था मिलाइने छ ।

१८३. असहाय एवं परिवारबाट हेला भई जीवन गुजारा गर्न कठिन जेष्ठ नागरिकहरूको सम्मान र संरक्षणका लागि सबै वडा कार्यालयको सहयोगमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
१८४. जेष्ठ नागरिकहरूको निशुल्क स्वास्थ्य सेवा एवं सम्मानका कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइने छ ।
१८५. नगरपालिकामा दिवाकालिन जेष्ठ नागरिक मनोरञ्जन, अन्तरक्रिया, अनुसन्धानका विभिन्न कार्यक्रमहरूमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।

सुरक्षित वैदेशिक रोजगार व्यवस्थापन

१८६. व्यास नगरपालिका भित्र सुरक्षित वैदेशिक रोजगारका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार समेतको सहभागितामा सञ्चालित सामी परियोजनालाई सशक्त बनाइने छ । साथै सामी परियोजनालाई व्यास नगरपालिकाले आन्तरीकरण गरी स्वयं सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१८७. वैदेशिक रोजगारबाट फर्कनेहरूको तथ्यांक लिई उनीहरूको ज्ञान सिपलाई प्रयोग गरी रोजगारी सृजना गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।

सुशासन र दक्षजनशक्ति

१८८. व्यास नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउन नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भे (O & M Survey) बाट प्राप्त प्रतिवेदन परिमार्जन समेत लागु गरिएको र पारदर्शीता एवं सुशासनको अवधारणा मुताविक यस नगरपालिकाद्वारा सञ्चालन गरिने विभिन्न योजना तथा क्रियाकलापहरूको खर्च प्रत्येक चौमासिकमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गरिने छ । नगरपालिकामा कार्यरत जनशक्ति तथा जनप्रतिनिधिहरूलाई विभिन्न विषयसँग सम्बन्धित तालिम एवं प्रशिक्षण दिइने छ भने अन्य स्थानीय तहहरूका असल अभ्यासहरूको अध्ययन एवं अवलोकनका लागि देशदर्शनका कार्यक्रमहरू तय गरिने छ ।
१८९. नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाहरूको कार्यान्वयनका लागि समय सिमा सहितको नागरिक वडापत्रलाई समयानुकुल परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
१९०. नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा सुविधालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक वडामा सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण एवं निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूसँग सम्वाद कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
१९१. नगरपालिकाको विभिन्न शाखामा पूर्णरूपमा सफ्टवेयर जडान गरी प्रभावकारी र मितव्ययी सेवा सुविधा प्रदान गर्ने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।
१९२. व्यास नगरपालिका भित्रका श्रमिक मजदुरहरूको तथ्यांक लिई श्रमिकहरूको आधारभूत हक अधिकारको संरक्षणका लागि न्यायिक समिति अन्तर्गत श्रम डेक्स स्थापना गरिने छ ।
१९३. सबै टोल विकास संस्था, युवा क्लब लगायतका सामाजिक संघ संस्था मार्फत महामारी रोगको सचेतना र क्षमता विकासमा विविध कार्यक्रमहरू लागु गरिने छ ।
१९४. साविकको स्थानीय निकायमा नियुक्ति लिई हाल यस नगरपालिकामा सेवारत स्थानीय तह तर्फका कर्मचारीहरूको योगदानको मूल्यांकन गर्दै कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ समेतका आधारमा कर्मचारी वृत्ति विकास हुने गरी समायोजन प्रकृयालाई पूर्णता दिइने छ ।

विविध

१९५. सबै धर्म र सम्प्रदायका व्यक्तिहरूले मृत्युपछि आ-आफ्नो धार्मिक परम्परा अनुसार अपनाइने अन्तिम संस्कारको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
१९६. नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरूलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन अवलोकन भ्रमण गराई नगरपालिकाको विकास अभियानमा अनुभव आदान प्रदान गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।
१९७. व्यास नगरपालिका क्षेत्र भित्र व्यवस्थित पार्किङको व्यवस्था मिलाइने छ ।
१९८. शहरी वडाहरूमा भएका नालाहरूबाट आएको पानीलाई सुद्धीकरण प्लान्ट स्थापना गर्नका लागि अध्ययन पुरा गरिने छ ।

१९९. व्यास मार्गको वैकल्पिक निकासका लागि बैरेनीबाट माथिल्लो भेतेरी हुँदै मादी नदीको पुलबाट बजार प्रवेश गर्ने र बुद्धसिं मार्गलाई करंकाठ बसपार्कमा जोड्नका लागि वैकल्पिक मार्गको निकासका लागि प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिने छ ।
२००. व्यास नगरपालिका भित्रका शवदाह स्थलहरूलाई स्तरीकरण गर्दै विद्युतीय शवदाह गृह स्थापना गर्न विस्तृत अध्ययन गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
२०१. व्यास नगरपालिका र स्थानीय दाताहरूको सहयोगमा निर्माण कार्य सम्पन्न भई सञ्चालन हुने अवस्थामा रहेका व्यास नगरपालिका भित्रका कृयापुत्री भवनहरूको प्रभावकारी सञ्चालनको व्यवस्था मिलाइने छ ।
२०२. नगरपालिकाको एकीकृत विकासमा नगरपालिका भित्रका सबै टोल विकास संस्थाहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।
२०३. उपभोक्ता हित र संरक्षणका लागि उपभोग्य वस्तुहरूमा गुणस्तर कायम गर्ने, बजार मूल्यमा एक रुपता ल्याउने र अस्वभाविक मूल्यलाई नियन्त्रण गर्ने जस्ता कार्यलाई जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, खाद्य तथा गुणस्तर नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, उद्योग बाणिज्य संघ, राष्ट्रिय उपभोक्ता हित मञ्च, सञ्चारकर्मी, नागरिक समाज आदिको सहकार्यमा स्थानीय तहलाई प्राप्त अधिकार बमोजिम बजार अनुगमन एवं नियमन कार्यलाई प्रभावकारी ढंगले अगाडि बढाइने छ ।
२०४. लोकतन्त्र स्थापना र संबर्द्धन गर्ने अभियानमा सहादत प्राप्त गर्नुहुने शहिदहरू र ऐतिहासिक महत्वपूर्ण व्यक्तिहरूको सम्मानका लागि उहाँहरूको स्मृतिमा विभिन्न स्मारक, अध्ययन केन्द्र, मार्गहरू र अन्य विकास आयोजनाहरूको नामाकरण गरिने छ ।
२०५. नगरपालिकामा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई आन्तरिक प्रतिष्पर्धाको आधारमा कानुन प्रावधान मिलाई स्थायी गर्न सम्बन्धित निकायमा पहल गरिने छ । साथै वृत्ति विकासमा सहयोग पुऱ्याइने छ ।
२०६. यो नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रात्मक शासन व्यवस्थाप्रति नगरवासीको विश्वास बढ्ने, उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि हुने, उद्यमशीलताको विकास हुने, सामाजिक न्यायपरक सन्तुलित विकास र सामाजिक विभेदको अन्त हुने अपेक्षा गरेको छु । नगरपालिकाको सुन्दरता, नगरवासीको सुख र समृद्धि एवं लोकतन्त्रका आधारभूत मूल्य मान्यताको सम्बर्द्धन गर्नका लागि यो नीति तथा कार्यक्रमले सहयोग पुऱ्याउने छु भन्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा नगरपालिकाको विकास अभियानमा आग्रह पूर्वाग्रहबाट माथि उठी सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार र वर्तमान तथा पूर्व जनप्रतिनिधिहरू एवं विज्ञहरूको अनुभव, परामर्श र सल्लाहलाई सदुपयोग गर्न नगरपालिका प्रतिबद्ध रहेको विश्वास दिलाउन चाहन्छु । यो नीति तथा कार्यक्रमलाई आत्मसाथ गर्दै सफल बनाउने कार्यमा सम्पूर्ण नगर सभासदज्यूहरू मार्फत नगरवासीमा हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

धन्यवाद ! जयनेपाल !!

इन्दिरा दरै
उपप्रमुख
२०७९।३।१०